

בבא קמא ל"ו

למדנו במשנה, שאם שני שוורים של איש אחד נגחו ואין ידוע מי מהם, שניהם חייבים. אמר רבא מפרזיקא לרב אשי, לכאורה ניתן ללמוד ממה שנאמר ששניהם חייבים, ששני שוורים תמים שהזיקו רצה מזה גובה רצה מזה גובה, אם אחד אבד הניזק גובה מהשני? אמר לו רב אשי, מדובר כאן בשוורים מועדים, שמשלם מן העליה וכל נכסיו אחראים. שאל אותו רבא, אם המשנה היא במועדים קשה הסיפא, היה אחד גדול ואחד קטן הניזק אומר גדול הזיק והמזיק אומר לא כי אלא קטן הזיק המוציא מחברו עליו הראיה. הרי במועדים אין עבורו הבדל הרי הוא משלם לו דמי שור? אמר לו רב אשי, הסיפא מדברת בתמים והרישא במועדים. ואמר רב אחא סבא לרב אשי אם הרישא של המשנה מדברת במועדים היה צריך לומר שהבעלים חייב ולא חייבים? אלא יש לומר שגם הרישא מדברת בשני שוורים תמים, והמשנה אומרת שניהם חייבים לא מפני שאם רצה גובה מזה ואם רצה גובה מזה, אלא שאם אחד מהם אבד, המזיק יכול לומר אולי השור שהזיק הוא שאבד. והמשנה היא כרבי עקיבא, שאמר שהניזק והמזיק הם שותפים בשור תם. אבל לרבי ישמעאל שאומר שהוא בעל חוב, הניזק גובה מהשור הקיים.

הדרן עלך פרק 'המניח'

פרק רביעי 'שור שנגח ארבעה וחמישה'

משנה

שור תם שנגח ארבעה וחמשה שוורים זה אחר זה, ישלם תחילה חצי נזק לאחרון. ואם יש בו יתרה יחזיר לשלפניו⁶¹, ואם נותר יחזיר לשלפני פניו, והאחרון אחרון נשכר דברי רבי מאיר.

ר"ש אומר שור שוה ר' שנגח שור רבי שמעון אומר, שור שוה מאתים שנגח לשור שוה שוה ר' זה נוטל מנה חנה מאתים ואין הנבלה יפה כלום זה נוטל מנה וזה נוטל מנה. חזר ונגח שור אחר שוה מאתים, אחרון נוטל חצי נזק, והניזק הראשון נוטל חמישים וזו והבעלים חמישים וזו⁶². חזר ונגח שור אחר שוה מאתים האחרון נוטל מנה שהוא חצי נזק מכל מי שהוא כיון שמשלם מגופו, ולאותו אחד שלפניו משלם מחלקו חצי מנה מהנזק אחרי שהאחרון לקח. והניזק הראשון והבעלים מתחלקים וכל אחד מקבל רביעית.

61 כל חצי נזקו והראשונים יפסידו. רש"י.

62 כרבי עקיבא הסובר שהם שותפים ויש לראשון חצי בשור המזיק ולכן הוא משלם חצי נזקו רש"י.

המשנה שלא כר' ישמעאל ושלא כרבי שמעאל ולא כרבי עקיבא. אם המשנה היא כרבי

ישמעאל שאומר שהניזק והמזיק הם שותפים בשור תם, הרי הם בעלי חובות. וקשה מה שנאמר אחרון אחרון נשכר, והיה צריך להיות ראשון ראשון נשכר, שהרי הניזק הראשון אינו שותף בשור המזיק והוא רק בעל חוב של המזיק, ואינו חייב בשמירתו להתחייב בנזקיו? ואם המשנה כרבי עקיבא שאמר ששור המזיק הוא שור של שותפים, כיצד אומרת המשנה 'יש בו מותר יחזיר לשלפניו', הרי לשיטתו היה צריך לומר יחזיר לכולם שהרי הם שותפים לכל אחד לפי מה שהיה לו בו? אמר רבא, המשנה היא כרבי ישמעאל⁶³, ומדובר שהניזק תפסו לגבות ממנו ונעשה עליו כשומר שכר והתחייב בנזקיו, וכן השני וכן השלישי, ולכן משתתפים בנזק האחרון. שואלת הגמרא, אם כן למה נאמר יחזיר לשלפניו ולא נאמר יחזיר לבעלים, שהרי הבעלים אינם צריכים להפסיד את המנה שהיה להם משעת הנזק הראשון⁶⁴?

אמר רבינא, המשנה אומרת שאם יש בו מותר בנזקיו יחזיר לשלפניו⁶⁵. כאשר רבין בא מארץ ישראל אמר בשם רבי יוחנן, משום פשיעת שומרים נגעו בה. מחייבים את הראשונים משום פשיעה בשמירתו של השור והמשנה היא כרבי ישמעאל.

וישא כר' ישמעאל וסיפא ר"ע שואלת הגמרא, אם מעמידים את המשנה כרבי ישמעאל קשה הרי רבי שמעון אומר בסיפא שהאחרון מקבל חצי נזקו והקודם מקבל חצי ממה שנותר וכן זה שלפניו, וזה כרבי עקיבא הסובר שהוא שור של שותפים? עונה הגמרא, שאכן הרישא היא כרבי ישמעאל והסיפא כרבי עקיבא. כמו ששמואל אמר לרב יהודה, 'שינא', אל תטרח להעמיד את רבי מאיר ורבי שמעון כתנא אחד, אלא רבי מאיר סובר כרבי ישמעאל ורבי שמעון סובר כרבי עקיבא⁶⁶.

63 אבל לפי ר"ע שאמר שהם שותפים וכשכיוחש והשביח הוא ברשות הניזק כל אחד מהנזקים לא נעשה שומר שכר אלא על חלקו. והמשנה מיושבת היטב בין לר"מ ובין לר"ש שלא כפירוש רש"י. תוס'.

64 שהרי שמירתו היתה על הניזק הראשון וכשהזיק לשני הניזק הפסיד את המנה שלו לניזק השני, וכן הבי' לשלישי. רש"י.

65 כגון שניזקו של הרביעי מרובה משל החמישי. כשהשור הרביעי היה שוה מנה יש לו במזיק חמישים, והחמישי שוה חמישים ויש לו במזיק עשרים וחמישה, וכן בכולם. רש"י.

66 ואין להקשות שנעמיד גם את ר"מ כר"ע וכשתפסו ניזק. וכמו שהעמדנו שהמשנה אומרת אם יש מותר נזקיו. מפני שלר' ישמעאל המשנה משמיעה שכשהניזק תפסו נעשה עליו ש"ש אע"פ שהשור לא נישום בבי"ד ואחרון אחרון נשכר. אבל לר"ע גם בלא תפיסה אחרון אחרון נשכר. רש"י.

התוקע לחברו שלם סלע ריה"ג
אומר מנה

שנינו במשנה לקמן, המכה את חברו כנגד אזנו,
משלם לו עבור הבושת מלבד נזק צער וריפוי סלע⁶⁷.

רבי יהודה אומר משום רבי יוסי הגלילי, מנה⁶⁸. ומביאה הגמרא מעשה באדם
שתקע לחברו⁶⁹, ורב טוביה בר מתנה שלח לשאול את רב יוסף, האם כששנינו
סלע הוא סלע צורי שהוא של ארבעה זוזים, או שהוא סלע מדינה, ששווה שמינית
מסלע צורי? אמר לו שנינו במשנה, ושנים הראשונים דינר זהב. ואם נאמר
שבמשנה שנינו סלע מדינה קשה שהמשנה תאמר, חזר ונגח לשור אחר שווה
מאתים, הראשון נוטל מנה, ושלפניו חמישים, ושלפני פניו עשרים וחמישה,
ושלפני פניו שנים עשר וסלע. אלא מכאן שהתנא לא שנה סלע מדינה, ולכן
התנא אינו רוצה לחלק במשנה, כיון שאינו מדבר בחצאים ולא רצה לשנות חצי
דינר. ואמר לו האם התנא הוא רוכל שצריך למנות את כל מה שבידו?.

ולענין השאלה אם הוא סלע צורי או סלע מדינה, פשטו אותה ממה שרב יהודה
אמר בשם רב, כל כסף האמור בתורה כסף צורי ושל דבריהם כסף מדינה. והתוקע
לחברו משלם סלע מדינה כיון שהוא שיעור של חכמים.

יד ב"ד כיד עניים ויתומים אין
צריכים פרוזבול
אמר לו אותו האיש, הואיל והוא חייב לי רק חצי זוז
אני מתבייש לקחת ויתנו אותו לעניים. ואחר כך
אמר יתנו אתו לי, ואלך ואבריא בו את עצמי. אמר לו רב יוסף כבר זכו בו עניים,
ואף על גב שאין כאן עניים ידינו כיד עניים⁷⁰. כמו שאמר רב יהודה בשם שמואל,
יתומים אינם צריכים פרוזבול, מפני ששביעית אינה משמטת את החוב שלהם,
שהוא כמסור לבית דין. וכן שנה רמי בר חמא יתומים אינם צריכים פרוזבול, רבן
גמליאל ובית דינו אביהם של יתומים היו.

חנן בישא תקע לאדם אחד, וכשבא לתבעו לפני רב הונא אמר לו לך ושלם לו חצי
זוז. והיה לו זוז שצורתו נפחתה שלא יכול להוציאו, ותקע לו פעם נוספת ונתן לו
את אותו הזוז.

67 לשון אחר תוקע באזנו ממש. רש"י.

68 הסלע הוא סלע מדינה והמנה של ר"י הוא מנה צורי, פי ר'. ואומר ר"ת ש"ת"ק מדובר בעני ולר"י מדובר בעשיר. תוס'.

69 והניזק תפס משל המזיק משום שאל"כ לא גובים בבבל. רש"י.

70 רב יוסף היה גבאי של עניים. רש"י.

